

L'activitat física i l'esport als centres residencials d'acció educativa: El cas del CRAE "El Carrilet"

UT. Revista de Ciències de l'Educació

Desembre 2013. Pag. 97-101

ISSN 1135-1438

<http://pedagogia.fcep.urv.cat/revistaut>

Míriam Segura Meix^a

Data de defensa: 17/05/2013

Paraules clau: educació física, esport, CRAE, infants i temps de lleure.

Justificació

Aquesta tesi neix arrel de les inquietuds sorgides després de tenir a l'escola infants que viuen en un centre residencial d'acció educativa. Tot i que sempre he estat vinculada amb infants i adolescents de CRAE's, no va ser fins que van matricular-se a l'escola que em vaig adonar de les dificultats amb les que es trobaven alguns d'ells (problemes de conducta, dificultats d'integració, baixa autoestima, reticència per part d'alguns mestres...).

Com a professional de l'educació física i l'esportestic d'acord amb altres autors (Cagigal, 1979; Márquez, 1995; Martinek i Hellison, 1997; Domínguez i Duran, 2005; entre molts altres) que consideren que l'activitat física és una eina de gran ajuda i que els beneficis que pot aportar als individus són màxims. Així doncs he volgut establir la relació entre CRAE's i educació físico – esportiva:

Com es viu l'educació física i l'esport en un centre d'acollida? Quin paper hi juga? Com la veuen els infants i adolescents? Pot l'educació física ajudar a millorar la conducta d'aquests infants i adolescents? Pot l'educació física i esportiva ajudar a la socialització d'aquests? Quines haurien de ser les variables a considerar per fer o dur a terme una intervenció encertada que alhora sigui exitosa per a la salut, per a la creació d'hàbits saludables, per a la integració familiar i social, per a l'acceptació d'un mateix i el creixement personal des del compromís del dia a dia?

Per tant, la finalitat de la recerca és:

^a Departament de Pedagogia. Universitat Rovira i Virgili - Tarragona

Estudiar i analitzar la pràctica de l'activitat física i l'esport dels infants i adolescents que viuen en un Centre Residencial d'Acció Educativa (El Carrilet, de Tortosa¹) amb l'objectiu de donar a conèixer els beneficis que aquesta aporta i oferir propostes d'intervenció per a l'increment i millora de la pràctica física amb la finalitat que els individus assoleixin un aprenentatge competencial i transferible per a la vida.

L'estudi s'emmarca dins una recerca qualitativa descriptiva, essent concretament un estudi de cas d'un grup o institució social. En aquesta investigació s'utilitzen qüestionaris i entrevistes per fer la recollida de dades. D'aquests instruments n'hi ha diferents models segons l'agent a qui van dirigits (tutor del CRAE, infant o adolescent i monitor o entrenador) i d'acord amb el mètode científic han estat validats per reconeguts experts en la temàtica.

La mostra ha estat formada per 23 infants i adolescents, 8 tutors i 15 monitors i entrenadors.

Resultats més destacats

Amb la informació recollida mitjançant els instruments emprats podem conèixer detalladament el paper que juga l'educació física al centre.

El centre residencial aposta clarament per l'activitat física i l'esport i la recomana a tots els infants i adolescents. Forma part del projecte educatiu de centre i sota el punt de vista dels professionals que hi treballen, l'exercici físic ha contribuït en la millora del desenvolupament integral dels infants i adolescents.

Amb la nostra recerca hem observat que durant el curs 2010-2011, el 65,2% dels infants i adolescents practica esport, front el 34,8% que no ho fa. El 75% de les noies del centre practica esport i dels nois ho fa el 60%. Els tutors creuen que aquestes dades són baixes, ja que el seu desig seria obtenir un 100% de participació, però hi ha tan sols un 8,69% que no participa en una activitat esportiva perquè no vol.

A més a més, el centre posa especial atenció en el conjunt d'activitats recreatives que no són reglades, és a dir, aquelles que són desenvolupades pels propis educadors els caps de setmana o durant les vacances. Procuren, sempre que les condicions de transport, climàtiques o d'organització ho permeten, sortir del centre i dirigir-se a un espai natural (muntanya, riu, platja...) per realitzar jocs i activitats motrius. Els porten a nedar, a jugar a futbol o a fer senderisme.

Per tant, l'activitat física i l'esport tenen un paper essencial al centre, es treballa des de diferents àmbits, es consciencia a l'alumnat i se li dona la valoració que es mereix.

Els tutors consideren que els infants i adolescents han millorat força les relacions socials (80%), la salut física (60%) i el comportament (46,7%). La resta d'aspectes analitzats mostren poca millora (salut mental 33% i control d'impulsos 26,75). El

futbol ha estat l'activitat que més millores ha aportat en les relacions socials i el rem en la salut física i el comportament.

Entre els aspectes a millorar que apareixen fruit de les entrevistes amb els entrenadors i monitors hi ha l'excés de competitivitat (l'educació passa a un segon pla), la no planificació de la temporada i la mínima relació amb el personal del CRAE.

Analitzats els resultats anteriors i la gran quantitat d'informació recollida al llarg de la recerca (que per raons d'espai no podem plasmar aquí), creiem que hi ha certs factors que incideixen en la qualitat d'aquesta pràctica física. La nostra tasca també és oferir orientacions al CRAE.

En el transcurs de la investigació han aparegut aspectes tals com la poca diversitat d'esports practicats, l'existència d'un únic esport col·lectiu, l'excessiva demanda de competitivitat, els baixos nivells d'acceptació del propi cos..., que pensem són susceptibles de canvi i millora.

Per tal d'assolir el darrer objectiu plantejat en la recerca (fer propostes d'intervenció per a l'augment de la pràctica física als CRAE's i la millora qualitativa de la metodologia emprada) hem creat la proposta anomenada *"Movem el Carrilet! Juguem i xalem fent activitat física i esport"*.

En el marc teòric, queda demostrat que l'activitat física i esportiva és utilitzada en nombrosos col·lectius per tal d'integrar els subjectes a la societat, per educar en valors, per prevenir comportaments antisocials i millorar la qualitat de vida, per modificar certes formes de violència, per formar l'autoconcepte i l'autoestima (Márquez, 1995; Domínguez, 1998; Jiménez i Duran, 2005; Gómez, 2009) tant a nivell estatal com internacional.

D'acord amb els plans d'actuació i els programes creats arreu per treballar amb joves (Wright i Kallusky, 2009; Duran i Jiménez, 2005; Hellison, 2003...) considerem que els objectius que proposem facilitaràn els canvis que volem provocar en aquests infants i adolescents.

Els infants i adolescents que ingressen en un CRAE hi passen llargs períodes de temps, de vegades pocs anys, però d'altres s'hi estan fins a la majoria d'edat. Aprofitar els recursos esportius que ens ofereix la ciutat on vivim per potenciar un aprenentatge de qualitat i una adquisició útil d'hàbits i valors és un comportament a desenvolupar. Mitjançant la recerca realitzada, hem pogut analitzar els canvis i les millores que es produeixen en els individus quan realitzen pràctica física.

No obstant, el plantejament i la pràctica de l'activitat física duta a terme fins ara, pels infants i adolescents del CRAE, pot esdevenir més eficient.

En aquesta proposta ens hem plantejat com a objectius:

- Dotar als professionals del CRAE, principalment als educadors, de recursos per seleccionar, seguir i avaluar l'activitat física que desenvolupen els infants i adolescents al seu càrrec.

- Treballar i reflexionar per una millor i major selecció de propostes d'activitat físic-esportiva.
- Augmentar la pràctica física al CRAE i millorar qualitativament la metodologia emprada.
- Establir unes actuacions per afavorir que l'infant o adolescent assoleixi els objectius marcats.

En ella presentem una temporització de les diferents actuacions que s'haurien de realitzar per part dels educadors del CRAE abans d'iniciar la temporada, durant i en finalitzar la mateixa, així com una sèrie de consideracions respecte l'elecció de l'activitat, l'entrenador o monitor, el propi infant i adolescent i el centre.

Considerem que aquesta és una proposta d'intervenció complementària a la que ja s'està emprant al CRAE. Per promoure aquests canvis en l'educació integral de l'infant o adolescent cal una implicació per part dels diversos col·lectius que participen en el procés d'ensenyament - aprenentatge.

Conclusions

Finalitzada la recerca, podem concloure que l'educació física i l'esport no eduquen per ells mateixos, però tenen unes característiques pròpies que els converteixen en eina educativa. L'ús que se'n faci, la metodologia que s'utilitzi, els professionals que la duguin a terme i les activitats que s'hi realitzin són els elements que li donen potencialitat formativa. En general, és vista com un instrument útil per a l'educació dels infants i adolescents en les seves vessants més diverses (relacions socials, creixement personal, nivell fisiològic, comportament i conducta).

És per això que des del centre es treballa per a que aquesta esdevingui un element de la vida quotidiana dels subjectes i es converteixi en un hàbit de vida. Els infants (amb l'ajuda dels tutors) escullen l'activitat que volen realitzar. Alguns també participen en les competicions i en els esdeveniments socials que aquestes comporten.

La centralització de l'activitat escollida és evident i el futbol es converteix en l'esport més demandat, acompanyat tan sols per cinc activitats esportives més. L'únic esport col·lectiu que es practica al CRAE és el futbol.

En les activitats, el nombre de participants és elevat, fet que facilita les relacions socials, però al mateix temps dificulta el seguiment dels aprenentatges i l'avaluació del progrés per part dels entrenadors.

Tot i que s'han observat millores en la conducta dels infants i adolescents, on més n'hi hagut ha estat en les relacions socials, en la salut física i en l'autoestima.

Al llarg de la investigació apreciem elements que demostren que la pràctica física ofereix una millora en la qualitat de vida d'aquests infants i adolescents i en representa un aprenentatge per a ells.

No obstant, sota la nostra perspectiva, aquestes millores no són totalment significatives a menys que s'estableixi un programa d'actuació amb cada infant. Considerem que el centre hauria d'intervenir més en l'elecció de l'activitat, en el plantejament d'objectius per a cada infant i en el seguiment de l'assoliment dels mateixos, tot mantenint un contacte més directe i continuat amb l'entrenador o monitor. Si bé és cert que els infants juguen a futbol per passar-ho bé, fer amics i jugar els partits, com a educadors del centre ens ha d'interessar també l'acompliment d'altres objectius que poden ajudar a l'infant o adolescent a obtenir certs canvis en la seva personalitat i la seva manera de fer, amb la idea que els valors positius i el treball que desprèn l'esport s'identifiquin amb un ideal de vida.

Notes

¹ El CRAE "El Carrilet" és un centre vertical que acull infants i adolescents de 3 a 18 anys en situació de desemparament i tutelats per la DGAIA. L'objectiu del mateix és oferir-los una llar en la qual puguin viure i desenvolupar el seu projecte personal. El centre està situat a Tortosa (Baix Ebre) i dóna resposta a la necessitat de places residencials de la província de Tarragona i especialment a les Terres de l'Ebre.